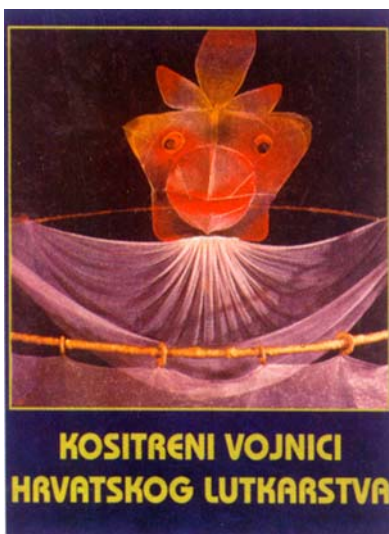

IZGRADNJA LUTKARSKOG KAZALIŠTA U ZADRU

Lutkarsko kazalište u Zadru počelo se graditi 1986. sredstvima ondašnjeg samodoprinosu i izgradnja je trajala do 1989. kada je potpuno prekinuta. Projekt je izradio projektni biro GP Zadar (glavni projektant Snježana Bačić, dipl. ing. arh., projektant konstrukcije Milan Brnić, dipl. ing. građ.),

Naslovna strana monografije tiskane za 50. obljetnicu Lutkarskog kazališta

a radove je izvodila tzv. OOUR *Gradenje* tog poduzeća. Govorilo se da su radovi prekinuti zbog nekvalitetne gradnje, ali je glavni razlog bio nedostatak novca koji se zbog velike inflacije jednostavno istopio. Radovi su prekinuti a da betonska konstrukcija ("grubi" su građevinski radovi bili uglavnom završeni) nije uopće bila propisno zaštićena. Potom je došao rat i ružno je nezavršeno betonsko zdanje stajalo tako punih 15 godina. I to u zaštićenoj jezgri zadraskog poluotoka, manje od stotinjak metara udaljeno od čuvenih Kopnenih vrata.

Ipak za dovršetak ovoga zahtjevnog projekta postoji zaista mnogo razloga. Prvi je u tome da Kazalište lutaka u Zadru nesumnjivo pripada naj-

CONSTRUCTION OF PUPPET THEATER IN ZADAR

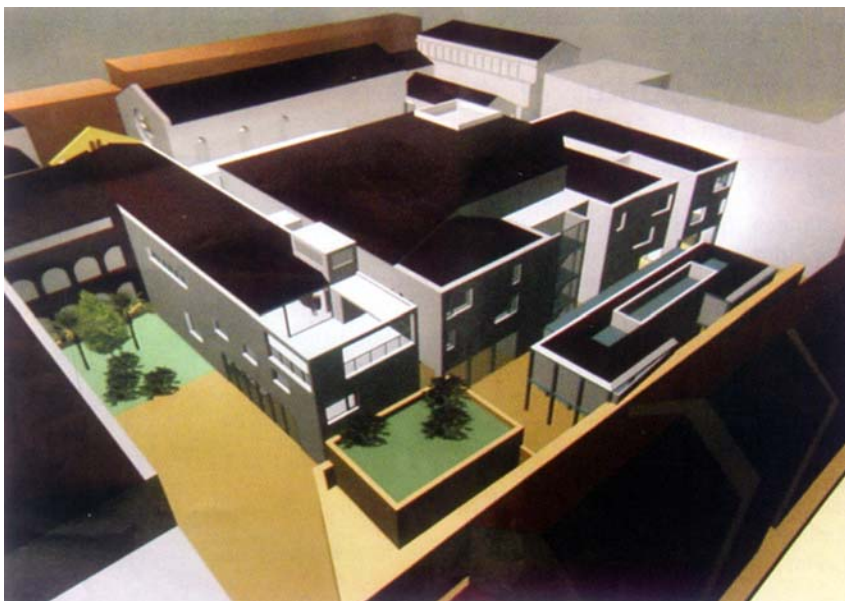
Although its activities are performed in highly restricted and inadequate space, the puppet theater in Zadar still ranks among the best and most active theaters of this kind in our country. The construction of the theater building, funded through voluntary tax check off, started in 1986 in the zone formerly occupied by the Dominican monastery which accommodated the oldest Croatian university. Two years after the start of construction, the works had to be stopped due to lack of funding. However, the works resumed near the end of last year and the theater is expected to open its doors to first visitors in 2005. The initial design was somewhat modified, and a new approach building was added. Czech experts, known worldwide for their excellence in puppeting work, were engaged for decoration of the stage and auditorium. The new auditorium will be a multipurpose space and is expected to accommodate other theatrical performances and concerts.

cjenjenijim i najhvaljenijim hrvatskim lutkarskim kazalištima i jedno je od najboljih naših kazališta uopće. Prvu je izvedbu imalo 1952., a od 1960. djeluje kao profesionalni ansambl. U pola je stoljeća rada proputovalo gotovo cijelu Europu te dobilo niz nagrada i priznanja. U njemu su djelovali ili gostovali brojni naši najpoznatiji kazališni i drugi kulturni radnici (između ostalih kao pisac i redatelj započeo je s radom

pjesnik i akademik Luko Paljetak), a dvojica su izrađivača lutaka i scenografije – Branko Stojaković i Mojmir Mihatov, stekla punu afirmaciju. Kazalište od osnutka djeluje u zgradi pored košarkaške dvorane Jazine, u neodgovarajućem prostoru s uskom i niskom prostorijom koja prima jedva 150 gledalaca. Stoga nije čudno da su Zadrani svoju vjerojatno najuspješniju i najpoznatiju kazališnu instituciju, uostalom i jedinu stalnu,

Smještaj nove zgrade kazališta u zaštićenoj povijesnoj jezgri

Budući izgled cijelog kompleksa

htjeli dostojno zbrinuti. Izabrali su ruševni sklop dominikanskog samostana, gdje je od 1396. do 1807. djelovao dominikanski *Studium generale*, najstarije sveučilište na hrvatskom tlu, po kojem se Zadar može svrstati među najstarija univerzitetska središta u svijetu (Padova 1222., Pariz 1229., Cambridge, Barcelona, Parpignan 1303., Canterbury 1320...). Na toj su instituciji diplome stjecali klerici i laici, mnogi i iz inozemstva. Sveučilište su i samostan ukinuli Napoleonovi vojnici, desakralizirali prostor i pretvorili ga u vojarnu. Inače valja reći da to nije bio i kraj sveučilišnog života u Zadru jer je, primjerice, od 1807. do 1811. djelovala visokoškolska ustanova na kojoj je dodijeljena 21 diploma iz medicine, farmacije, arhitekture, geodezije, prava i teologije. I poslije je u Zadru bilo visokoškolskih institucija (Filozofski fakultet je nedavno proslavio pola stoljeća djelovanja), a od 2002. djeluje Zadarsko sveučilište (*Universitas studiorum Jadertina*).

Stoga i nije bilo najvažnije konačno dostojno zbrinuti jedno uspješno lutkarsko kazalište, već iz zaštićene gradske jezgre ukloniti jedno pravo ruglo koje je usto bilo i okupljalište

narkomana. Valjalo je ujedno tom značajnom mjestu hrvatske kulture i povijest dati dostojnu i prikladnu namjenu.

Čini se da u graditeljski probuđenom Zadru to i nije bio osobit problem. Zajedničkim zalaganjem i ulaganjem ponajprije Županije zadarske, uz pomoć Grada i Ministarstva kulture, u rujnu 2003. započeli su radovi ne

konačnom završetku kazališta. Predviđeni su radovi za prvu fazu (jer je projekt ponešto i promijenjen) u trajanju od 275 kalendarskih dana, a cijeni se da će oni stajati 14 milijuna kuna, u što nije predviđen dovršetak pozornice. Za jednako toliko skupu (možda i skuplju) drugu fazu, koja predviđa ugradnju scenske tehnike i uređenje interijera, govori se da je novac već osiguran. To je rekao prijašnji ministar kulture dr. Antun Vujić kada je svečano otvorao novo, a davno započeto gradilište. Tom su prigodom glumci u neprimjernom "betonskom kosturu" izveli ulomke iz Zoranićevih *Planina*, inače prvoga hrvatskog romana.

Sve smo to za nedavna posjeta saznali od Davora Grzunova, prof., ravnatelja Kazališta lutaka u Zadru. Rečeno nam je da je prije početka radova, tijekom 1996. i 1997., *Conex* d.o.o, obavio sanaciju objekta, a da se zahtjevno kazalište gradi prema novom projektu koji je izradila tvrtka *ARM* iz Zadra. To je inače kratica za Arhitektonsku radionicu *Marušić*. Glavni je projektant Pavle Marušić, dipl. ing. arh., projekt autorski suradnju Snježana Bačić, dipl. ing. arh., i Pero Marušić, dipl. ing. arh. Sadaš-

Detalji oštećenih zidova

nji projekt predviđa rekonstrukciju i sanaciju kompletnog objekta. Za izvođenje radova zadužena je zadarska tvrtka *Duca* d.o.o. koja se već dokazala u mnogim sanacijama zahtjevnih i složenih projekata u staroj gradskoj jezgri. Nadzor obavlja *Idassa comerce* d.o.o. iz Zadra (nadzorni inženjer: mr. sc. Josip Babeli, dipl. ing. građ.).

I sada je kao i prije u projekt uključen doc. Miroslav Melena, profesor na Kazališnoj akademiji u Pragu, inače scenograf i redatelj lutkarskih predstava te jedan od najvećih svjetskih autoriteta za lutkarske pozornice. Iznad pozornice je predviđena čelična konstrukcija, a glavna je značajka projekta da su zidovi dvorane pokretni tako da, ovisno o predstavi, može biti 210 sjedišta, a za izvođenje većih predstava (drama i koncerta), jer nova se dvorana neće rabiti samo za lutkarske predstave, i do 470 sjedišta.

S ravnateljem Grzunovim u upravi Kazališta u Sokolskoj ulici nadomak gradilišta, razgovarali smo i o samom kazalištu te razgledali brojne nagrade i priznanja koje je kazalište dobio. Ansambl se sastoji od 11 gluma-

ca, ukupno je 25 zaposlenih, a izvede prosječno 200 predstava na godinu. U dovršetak novog kazališta uložio je mnogo napora, čak to smatra osobnim izazovom, jer kazalište zaista ne može više djelovati u postojećim uvjetima. Za predstave u Jazinama nema ni najnužnijih uvjeta (na uvjete često prigovaraju i inspektori), a velikih problema imaju i s čuvanjem rekvizita i scenografije te s održavanjem proba. Sretan je što je u novi projekt uključena i mala dvorana sa 110 mjesta. Ona će im omogućiti redovite probe, manje predstave za školsku omladinu, ali će grad dobiti i mjesto za održavanje manjih sastanaka i rasprava.

Ravnatelj Grzunov se nada da će sadašnja faza građevinskih radova biti završena kako je predviđeno, a da će do kraja godine biti završeni radovi na uvođenju scenske tehnike i uređenju interijera. Iako se predviđalo da sve biti završeno u roku od dvije godine, on i dalje vjeruje da će nova dvorana biti potpuno spremna do svibnja 2005. kada je predviđeno da se u Zadru održi državni festival lutkarskog kazališta.

Posjetili smo i gradilište omeđeno ulicom Špire Brusine i crkvom Sv.

Dominika (koja se također već dugo obnavlja), Sokolskom i Kožarskom ulicom te razgovarali s glavnim inženjerom Ivicom Radićem, dipl. ing. arh. Taj mladi inženjer podrijetlom iz srednje Bosne, gdje se nekad bavio projektiranjem, najprije nas je upoznao s tvrtkom u kojoj je zaposlen. Rekao je da imaju stotinjak zaposlenih, da se bave isključivo visokogradnjom, a posebno rekonstrukcijama u staroj gradskoj jezgri. Bili su uključeni u obnovu gimnazije, kneževe palače, a rade i u poticajnoj stanogradnji, na jednom poslovnom objektu sa stanovima za tržište, a prošlo su ljetom radili i na tvornici duhana *BAT*.

Na gradilištu ima tridesetak radnika i nešto kooperanata. Zapravo zbog neobično vlažnog vremena još i nisu bili započeli s pravim radovima, nego su radili na premještanju instalacija i vodova te na prikupljanju mehanizacije i organizaciji gradilišta koja je, dakako, vrlo složena jer se radi u povijesnoj gradskoj jezgri. Vrlo dobro surađuju s projektantima. Zasad rade od 7 do 15 sati, a tijekom ljeta radno će se vrijeme vjerojatno prilagođavati prema potrebama.

Gradilište, zapravo betonsku konstrukciju na mnogim mjestima oštećenu vlagom i ostalim atmosferskim neprilikama razgledali smo s Josipom Đurom, građ. teh., pomoćnikom šefa gradilišta. On nam je rekao da su najviše problema u početku imali s odvozom smeća i s brojnim narkomanskim špicama.

Na kraju smo potražili i arhitekta Pavla Marušića da bismo se što bolje informirali o ovom zanimljivom i složenom gradilištu neobične sudbine. Saznali smo da je postojeća zgrada projektirana i građena za kazalište lutaka uz poštivanje svih ondašnjih normativa i propisa. Gabarite su zgrade uvjetovala odabrana tehnološka rješenja, uvjeti konzervatora i postojeće okolne zgrade. Zgrada u svom manjem dijelu ima podrum, prizemlje s pomoćnim prostorima za smještaj tehnologije scene, a tu su dijelom

Pogled na rubni južni dio zgrade

Unutrašnjost dvorane

bili smješteni i poslovni prostori. Glavna je dvorana smještena na prvom katu s okolnim hodnikom. Ovdje nije izveden predviđeni dio koji je uključivao ulaz, glavno stubište i *foaje* zbog naknadnih arheoloških nalaza. Zgrada se konstruktivno sastoji od masivnih armiranobetonskih zidova i stupova te križno armiranih punih betonskih ploča. Temeljenje je izvedeno na trakastim i pojedinačnim temeljima prema proračunima te geološkom i geotehničkom istraživanju. Nakošeni krov izveden je armiranobetonskim rešetkastim nosačima, a ophodi dvorane imaju ravan krov.

Rekonstrukcija zgrade sastoji se od dogradnje jugozapadne i jugoistočne strane te nadogradnje cijeloga ophodnog dijela za još jednu etažu gdje će biti smještene garderobe glumaca, režisera i scenografa s prostorom za tehniku te pripadajućim pomoćnim prostorijama. Sa sjeveroistočne se strane pokraj lijevog ulaza u dvoranu nadograđuje invalidsko dizalo. Važno je istaknuti da se sve te dogradnje izvode tako da se samo prislanjaju uz sadašnju zgradu pa dodatno ne opterećuju postojeću konstrukciju. Dogradnja će biti prekrivena

kosim krovom i crijepom kao i preostali dijelovi kosog krova. Između povišenog dijela zgrade iznad dvorane i novoga kosog krova ostat će ravna terasa na kojoj će biti uređaji za grijanje i hlađenje te ventilaciju i klimatizaciju.

Sadašnji projekt usklađuje postojeće prostore u podrumu i prizemlju s novim potrebama i mogućnostima. Ukupna je površina podruma rekonstrui-

rane zgrade 107,34 m², prizemlja 710,14 m² s natkrivenim trijemovima pred ulazima od 42,34 m², a na prvome katu najveći dio površine zauzima dvorana sa 541,6 m² (23,8 x 23,8 m, koja obuhvaća i gledalište i cijeli scenski prostor) i još 217,98m². Slično je i na drugom katu gdje osim dvorane i terase ima još 140,71 m².

Glavna intervencija u prvoj fazi uređenja gradilišta jest uz dogradnju postojeće zgrade izgradnja nove ulazne građevine smještene uz sjeverozapadni obodni zid postojeće zgrade. Ta će zgrada služiti kao ulaz za gledatelje iz ulice Špire Brusine, pokraj ulaza u crkvu Sv. Dominika. Zgrada je dijelom namijenjena posjetiteljima, a dijelom vježbama glumaca i druženju s publikom. U prizemlju će biti prostrani trijem te ulaz u prostorije za vježbanje scenskog pokreta što će služiti i kao pomoćna kazališna dvorana. Kako je nova zgrada potpuno odvojena od već izgrađene, gledatelji će do glavne pozornice dolaziti preko dva natkrita "mosta", a još je jedan "most" predviđen za scensko osoblje. I ova će se zgrada graditi od masivnih armiranobetonskih nosivih zidova sa stupovima te punim armiranobetonskim plo-

Prostor između kazališta i crkve Sv. Dominika sa starim zidom

čama. Ukupno će joj razvijena zatvorena površina iznositi 548,05 m². Važno je također istaknuti da je projekt uključio i iskoristio pronađene romaničke zidove na sjeverozapadnom i duž jugozapadnog dijela cijelog kompleksa.

Od ing. Marušića saznali smo i za osnovne razloge svojedobnog zastoja u građenju. Jednostavno glavni je razlog bilo financiranje jer su se sredstva brzo topila zbog inflacije, a GP *Zadar* u tome se nije snašao. Velik su problem bili i konzervatori koji su u sklopu negdašnjega dominikanskog samostana pronašli i stari romanički zid. Zato je građen kljasti dio zgrade, a ponešto se mijenjalo i u dvorani. No napravljeni su i grubi građevinski promašaji, posebno na stupovima glavnog raspona u dvorani gdje je upotrijebljena nedovoljna kvaliteta betona. Pojavili su se i problemi sa stabilnošću konstrukcije pa su se stručnjaci uzбудili. U sanaciju su uključeni *Geotehnika* i *Idustrogradnja* iz Zagreba, a sanacija je obavljena prednapetim zategama. Tako je sanirana cijela konstrukcija za scensku tehniku, ali bilo je i radikalnih prijedloga, koji za Zadar i mediteranski temperament nisu ništa posebno, da bi sve trebalo do kraja srušiti.

U raspravama koje su uslijedile zaključeno je da bi se svi nedostaci trebali riješiti doprojektiranjem. Na tome su zahtjevnom zadatku radile supruga i sin ing. Marušića, a sin je posebno radio na novoj zgradi. Za dijelove staroga ulaznog zida (prema ulici Špire Brusine) zaključeno je da ga treba konsolidirati, a sve otvore sačuvati i ponovno iskoristiti.

U nastavku razgovora ing. Pavle Marušić govorio je o suradnji sa slavnim Miroslavom Melenom, koji je od prvih dana (još od 1980.) dolazio u Zadar. Uostalom taj je nekadašnji strojarški tehničar i sadašnji predavač na Kazališnoj akademiji sudjelovao u rekonstrukciji Zagrebačkoga lutkarskog kazališta, ali i lutkarskog kazališta u Mariboru i u Ljubljani. No on je sudjelovao i pri gradnjama kazališta u Vijetnamu i u Kambodži, zapravo je prava svjetska veličina. Prije je Češka bila zatvorena i rado je dolazio i režirao predstave. Bio je neodoljivo simpatičan jer se vidjelo da ga u poslu ne vuče čista zarada. No sada to vjerojatno neće biti tako. Sada se projekt radi preko praške tvrtke *Gradior* u kojoj ima mnogo inženjera strojarstva.

Inače ing. Marušić ništa ne zna kako će rješenje scenske tehnologije ko-

načno izgledati, jer to i nije predmet njihova projekta, no to će rješenje utjecati i na uvođenje klimatizacije i grijanja, ali i na opterećenje rešetkaste konstrukcije iznad scene. Kada to dođe na red, ipak vjeruje da će zajednički surađivati.

Sve u svemu zadarski će lutkari, nakon mnogo čekanja uskoro dobiti najsuvremeniji scenski prostor. Ing. Marušić veliki je zaljubljenik u njihov rad, posebno je volio prelijepu inscenaciju pokojnog Branka Stojkovića i vjeruje da se lutkarima neće dogoditi ono što se svojedobno dogodilo košarkašima. Kada su dobili novu dvoranu čak su i ispali iz lige. No poslije su se opet vratili i bili još bolji. Ako se to dogodi i lutkarima, treba vjerovati da će se opet vratiti. Sigurno će im u početku biti nešto teže, jer su se nekako naviknuli da predstave rade u gotovo nemogućim uvjetima. A svojim su radom zaista zaslužili pravi, primjeren i najsuvremeniji scenski prostor. No izgradnjom novog kazališta i grad mnogo dobiva. Pruža mu se mogućnost da ugosti velike i složene predstave i kvalitetne koncerte, a ujedno se povijesna jezgra rješava jednog zaista ružnog torza.

Branko Nadilo

